СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 153. Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця, 3. липня, 1925.

VOL. XXXIII. No. 153. Jersey City, N. J. Friday, July 3. 1925. THREE CENTS

Війна в російській православній церкві в Ню Йорку.

ПОЛІЦІЯ ВИЛОМЛЮЄ ДВЕРІ ДО ПАЛАТИ МИТРОПОЛИТА ПЛАТОНА І ВПРОВАДЖУЄ ТУДИ ФИЛИПОВСЬКОГО.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 1. липня. — Палата російського митрополита Платона Рождественського при тутешньому соборі св. Николая при 15 Іст 97-ій улиці була сьогодня місцем бою за посідання палати, собора і цілої православної дієцезії в Злучених Державах.

У війні брав участь православний епископ Адам Филиповський і відділ поліції з одного боку яко атакуюча сторона і митрополит Платон та його секретар о. Лев Туркевич з другого боку яко обороняюча сторона.

О. Филиповський, котрий був уже епископом в Канаді і відтак в Филаделфії, заскаржив був митрополита Платона о передачу йому палати, собора і дієцезії в Злучених Державах яко повноправному зверхникови сеї церкви. Розправа відбулась 11-ого м. м. і суддя Лайден присудив повноправність домагань Филиповського. Одначе митрополит Платон того присуду не признав і не думав уступати.

З уваги на се Филиповський звернувся до нюйорської поліції, щоб силою викинула Платона з його резиденції і віддала йому власть.

Сьогодня рано прийшов під палату митрополита Платона капітан поліції Джеймс Дж. Ґеґен з відділом поліції і Филиповським. Він задзвонив до хати, але ніхто не обізвався. Тоді звелів полісменам виломити двері і всі увійшли до середини.

В канцелярії був секретар о. Туркевич. Капітан Ґеґен передав йому присуд суду.

Туркевич відповів:

— Я признаю присуд суду, але того чоловіка Филиповського ні!

— Я православний архиепископ Північної Америки! — сказав Филиповський.

— Не правда! — відповів Туркевич.

Филиповський тоді подобрів і сказав, що Туркевич може далі остатись на свому становищі. Але сей відповів, що радше піде на улицю.

Тоді поліція стала шукати Платона і найшла його на другому поверсі. Филиповський сказав до старого сивого митрополита, щоб віддав йому власть і додав, що як його признае, то може остатися в палаті. Платон теж відповів, що не признае його і піде на улицю.

Він покинув резиденцію і пійшов жити до приятелів, а міжтим о. Туркевич має спакувати його і свої річі і віддати все Филиповському.

(Митрополит Платон Рождественський був ще перед війною в Америці митрополитом православної церкви. За гетьмана Скоропадського був митрополитом в Одесі, а останніх 5 літ був знову митрополитом в Ню Йорку. Він родом з України, а вважається за Росіянина. — Адам Филиповський се москвофіл з Рогатинщини в Галичині).

ІМІГРАНТИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 1. липня. — Сьогодня зачався другий фіскальний рік на Еллис Айленд на основі нового еміґраційного закона про допущення обмеженого числа імігрантів.

Одначе сьогодня не було в пристані завізно. Прихало всього два кораблі з кількома сотнями імігрантів. Давніші корабельні компанії везли імігрантів на перегони, щоб як найскорше заповнити приписану квоту і вже 1-ого липня біля Еллис Айленд роілось від европейських кораблів, говних нових еміґрантів. Але тепер американські консулі в Европі не видають візів на пашпорти всім візним на один раз, але розкладають їх рівномірно на цілий рік і так увесь фіскальний рік Еллис Айленд може по трохи бачити чужинців.

ПРИГОДИ КУЛИДЖА.

СВОМПСКАТ, МЕСС., 1. липня. — Президент Кулидж вернувся сюди і застав богато праці до полагодження.

Ціла його їзда автомобілем з Плімот, Вермант, сюди була повна пригод. Біля Чарлзтави, Ню Гемпшер, задержала його автомобіль стара женщина, що пильнує рогачки приватної дороги, і зажадала від нього 15 центів. Оплату зложив тайний поліційний агент, що їхав у лімузині президента. В Ловел, Месс., була парада для бувшого демократичного ґовернора стейту Мессечузетс Фоса, яка здержала якийсь час самохід президента. В Ґілсам, Н. Г., президент і жінка вже були зголодніли і вступили до малого ресторанчика, де зїли сендвичі і напились по горняткови кави. Міжтим про гостину в ресторані дізналось ціле село і збіглось туди витати президента. Коли він відїздив, товпа кричала: Гуррей!

НА ВІДБУДОВУ.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС, Калифорнія, 1. липня. — Тутешні банки і в Сен Френциско годяться дати місту Санта Барбара по міліонови долярів позички на відбудову.

ДОНИЩУЮТЬ ЗА ЗЕМЛЕТРУСОМ.

САНТА БАРБАРА, Калифорнія, 1. липня. — Сюди прибули інжиніри із Сен Френциско і Лос Енджелес оглянути руїну, яку вчинив землетрус й оцінити стійність оставших по катастрофі будівель.

Вони кажуть, що богато оставших будинків треба знищити до краю, щоб усунути небезпеку для життя людий ізза повільного чи наглого дальшого розпаду тих будинків. На їх місце, кажуть інжиніри, треба побудувати нові масивні будівлі з цементу і заліза, які остоються проти землетрусу й охоронять життє людий.

Українські Громадяни!

Чи Ваша громада не повинна причинитися своєю жертвою до ратовання українського народу від голодової смерти?

Чи хвиля страшної руїни на українських землях не зеднає нас знову в одну могучу сімю і чи ми, українська заморська іміграція, не відновімо гідно на ляцький терор і насильство?

Кличемо ще раз:

ДО ПРАЦІ! СПІШІТЬ НА НАРОДНІ ВІЧА ТА СВОЄЮ ЖЕРТВОЮ ПОМОЖІТЬ КРАЄВИ!

По інформації пишіть до:

ОБЕДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

ЗАМОРДУВАВ ЖІНКУ, А СИН ЗАСИПАВ ЦЕМЕНТОМ.

Минувшого лютого пропала десь пані Йонґ, жінка дентиста в Лос Анджелес, Каліфорнія. Поліція докладала усіх старань, щоби прослідити тайну, одначе безуспішно. По кількох місяцях слідства детективи довідалися, що враз з п. Йонґ пропали також і бонди, вартости $162,000, як частина величезного маєтку, котрий був записав її перший чоловік. Остаточно підозріння упало на дентиста, котрого арештовано і взято на допити. Поліція мучила його допитами безперестанно 28 годин і вкінци дізналася про тайну. Йонґ признався, що убив свою жінку наркотиком до спання і всунув її тіло до великої цистерни. Пізнійше спонукав власного сина убитої жінки насипати цементу і в сей спосіб зацементувати її. Син се зробив, не маючи найменчого поняття, що зацементовує рідну маму.

ПАСТОР ПОМЕР В ЦЕРКВІ.

В місточку Майлстон, Саск., скоїся небувалий випадок в церкві. 67-літний пастор Миделтон виголосив проповідь і сейчас по скінченню проповіди помер в присутности парохіян на удар серця.

СКОТЛЯНДЦІ ХОТЯТЬ САМОУПРАВИ.

Скотляндська Народна Ліґа, яка представляє себе речником скотляндського народу, видала заяву, що дотеперішні посли зі Скотляндії до британського парляменту не обстоюють за тим, щоби Скотляндія дістала самоуправу. Ліґа заявляє, що при слідуючих виборах поставить своїх кандидатів, які будуть мати за завдання вибороти независимість для свого краю.

ЛИШИВ ШАПКУ ДОМА І ЧЕРЕЗ ТЕ ЗГИНУВ.

Недавно тому в Шікаґо скоїлася така банкова траґедія: В. Джансон був банковим післанцем і перевозив кількасот тон долярів денно з одного банку до другого. Підчас сеї небезпечної служби він все носив шапку, вишивану золотом, аби можна було відріжнити його від инших людий. Одного дня його малий синок сховав шапку під ліжко і Джансон пішов до роботи без шапки. Прийшовши до банку, зажадав від касіера гроші. Полісмен, який стояв на боці, думаючи, що се якийсь рабівник, витягнув револьвер і вистрілив до Джансона кілька разів та положив його трупом на місци.

ЛОВЦІ БОРОНЯТЬ ВОВКІВ.

Тяжко повірити, щоб був хтось, хто би боронив вовків перед їх вигублюванням. Однак найшлися люди, які твердять, що вовки є потрібні і їх треба щадити. Ловці (трепери), які привозять шкіри з далекої півночи (в Канаді) зі зловлених звірят, одноголосно твердять, що уряд зле поступає, що за вовчі шкіри платить осібну нагороду. Сю нагороду треба знести, а вовків належить щадити, а то зі слідуючих причин.

Головним зарібком треперів є лиси. Трепери кажуть, що як довго на півночи є вовки, так довго і лиси можуть жити. Коли там вигублять всіх вовків, то й лиси вигинуть. Річ у тім, що лис за слабий, щоб він міг сам вбити яку грубшу звірину як н. пр. північного рена, а мала звірина не вистане на прожиток лиса. Лисам помагають вовки в сей спосіб, що вони заїдають грубу звірину і наївшись доволі, залишають велику часть забитої звірини на поли. До недоїджених трупів надходять лиси і ними живляться.

Вовки не роблять знов такої шкоди, як се загально думають. Вони кружляють кругом стадів північних ренів і забивають тільки старих північних ренів, які через слабість не в силі йти зі стадом і остають позаді него. В той спосіб вовки винищують тільки те, що вже з природи засуджене на загибіль.

ЗАРОБИВ ТРИ МІЛІОНИ ОШУСТВОМ.

До нюйорського кримінàлу попався Ізраїл Брикман, жидівський адвокат, за те, що допустився ошуства і заробив на ріжних зделках около три міліони долярів. Минувшого року на Вол стріті в Ню Йорку було кілька сензаційних крадіжей. Поліція остаточно виловила банду спритних злодіїв з їх провідником Арнштайном, також Жидом. Тепер показується, що Брикман був з ними у спілці, принимав крадені річи, продавав дорогоцінні папери, а також позичав великі суми грошей у банках, даючи їм крадені вартісні папери в запоруку. Прокуратор Бентон заявив, що Брикман показався найздібнійшим кримінальним злочинцем.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ НАСВІННІСЬ „СВОБОДА".

БОЛЬШЕВИЦЬКА ПРАВДОМОВНІСТЬ.

У берлінськім „Українськім Прапорі" з 1. червня б. р. находиться ось така новинка:

„Українські Щоденні Вісти" (комуністичний орган в Америці) з 11. мая, розкритикувавши передовицю нашого органу п. н. „Політичний дороговказ" з 15. IV., і причепивши до акції Президента Української Нац. Ради Ю. Бачинського, пише ще таке: „Ведучи цю пропаґанду (за кордоном) до часу 1923 р. 14. березня, випропаґували собі (През. Петрушевич і п. Ю. Бачинський) за гроші американських робітників, оба ці експерти(!), по дві каменички в Берліні. Прекрасні камениці..." На се наша відповідь: Бували ріжні напасти на Президента Петрушевича, але напасть „У. Щ. В." є безсоромна. Редактор „У. Щ. В." кидає підозріння, що През. Петрушевич коштом народної справи і на збірки американських Українців набув майно. Такої клевети досі не кинув проти През. Петрушевича навіть найтяжший його противник, бо загально відомо що През. Петрушевич не має не то двох камениць, але взагалі ніякого власного дому. Коли редактор „У. Щ. Вістей" має почуття людської чести й відповідальности за те що пише, повинен відкликати неправду, провіривши свою інформацію хочби у своїх европейських партійників, а коли покажеться, що його клеветлива інформація така віра, През. Петрушевич радо відступить редакції „У. Щ. В." обі прекрасні каменички в Берліні.

ПО ЧЕРЗІ.

Ще добре не прогомонів польський присуд українських послів у рівенському процесі, а вже знова приходять вістки про нові носяґання ляцької юстиції на проріджені ряди українських парляментарних заступників. І так після донесень польської преси, поліційні власти у Рівному впали на слід великої тайної орґанізації, якої осередками мають бути — річ ясна! — волинські „Просвіти." У звязку з тим рівенська прокуратура зажадала від польського сойму видачі українського посла Приступи. Коли піде так дальше, то небавом усі українські посли опиняться в Івановій хаті! Одним словом, перспективи леґальної боротьби в Польщі більше чим — рожеві...

Велика потопа в Західній Галичині і повінь у Східній Галичині.

МАЗУРСЬКІ ПОВІТИ ВИГЛЯДАЮТЬ ЯК ОЗЕРА; КРАКІВ У НЕБЕЗПЕЦІ.

ВАРШАВА, 1. липня. — В Галичині і на Шлеску були в останньому часі такі великі дощі, яких сі краї не запамятали від кількадесяти літ.

Наслідком злив води в ріках у Галичині і на Шлеску виступили з берегів і повінь обхопила великі ґростори обох країв.

Найбільша повінь на ріці Висли в Західній Галичині, яка загрожує потопою місту Кракову. Висла залила все кругом і затопила села та понищила поля з усіми засівами. Деякі околиці в західній Галичині виглядають як великі озера, з яких визирають лиш деякі села на горбах. Інші села потонули під великими водами. Бояться, що також богато людий потонуло, але досі нема ще про се жадних звідомлень.

Гірські ріки також нанесли води з Карпат до Дністра у Східній Галичині, і він теж виступив повінь.

Біля Маріямполя 15 шкільних дітий переходило мостом через Дністер. Збурена вода їх всіх змила з моста і вони потонули у филях Дністра.

(Місточко Маріямпіль недалеко Станиславова, положене над Дністром, по лівому, північному, березі ріки).

БЕЗРОБІТТЄ В АНГЛІЇ.

ЛОНДОН, 1. липня. — Застій в англійському промислі продовжується і збільшується.

Наслідком того триває також далі безробітте і число безробітних зростає.

Тепер безробітних в Англії 1,280,700. За останних 4 тижні число безробітних зросло о 30,000. Між безробітними в Англії 160,000 майнерів.

Робітничі юнії скликують у сій справі зїзд в Лондоні дня 24-ого с. м.

ПРО ЗМІНУ ЗАСАД ЦЕРКВИ.

ЛОНДОН, 1. липня. — Кентерберійський архиепископ Церкви Англії (протестантської) доручив окремому комітетови, в якому є епископи, священики і світські люди, розглянути 39 артикулів Церкви Англії і предложити свої проєкти про потребу зміни тих артикулів згідно з духом часу.

ВОЄННІ ДОВГИ ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 1. липня. — Французьке правительство нєбавком вишле до Злучених Держав свою місію у справі переговорів про сплату Америці воєнних довгів.

НІМЕЦЬ ПРО ПОЛІТИКУ ФРАНЦІЇ.

БЕРЛІН, 1. липня. — Один німецький міністер заявив заграничним дописувачам, що він не вірить у щирість французької політики. По його думці Франція не приймє пляну про „забезпечення" французько-німецької границі, але буде отягатись, щоби міжтим полагодити справу довгу в Злучених Державах і привернення золотого мірила для паперових франків.

ЦЕППЕЛІН.

БЕРЛІН, 1. липня. — На основі версайського „мирового" договору Німеччина має тепер знищити свою фабрику Цеппелінів (воздухоплавів) у Фрідріхсгафен. Одначе власники сеї фабрики не хотять її нищити, але оставити для будови воздухоплавів для лету до північного бігуна і до Середущої Азії. Вона робить заходи через німецьке правительство, щоби Франція на се пристала за уступки для неї з боку Німеччини.

СПАДОК ЛІРИ.

РИМ, 1. липня. — В останньому часі ліра постійно спадає у своїй вартости. Наслідком того, як пишуть ґазети, італійський міністер скарбу Де Стефані подається до димісії.

(Нині нотовано італійську паперову ліру по 3 1/3 цента).

ПОВОРОТ АМУНДСЕНА ДОМІВ.

ОСЛО, столиця Норвеґії, 1. липня. — Норвежський відкривець Роалд Амундсен вертається разом зі своїм товариством із Спіцберґен сюди на кораблі.

Тут буде експедиція в неділю. Привитає її голова стортінґу (парляменту) Івар Лікке і посадник Осла Борґе.

Відтак експедиція буде на обіді у короля.

ПРОТИ-ЖИДІВСЬКИЙ РУХ В БОЛГАРІЇ.

СОФІЯ, стол. Болгарії, 30. червня. — Болгарський міністер війни вислав телеґрафічний приказ до всіх командантів ґарнізонів, щоби силою здавили анти-семітський (проти-жидівський) рух, деб він не проявився на території Болгарії.

ЗВІРЯЧИЙ ІНСТИНКТ.

ЦАРГОРОД, Туреччина, 30. червня. — В Діярбекір повішено на прилюдному місці провідника курдських повстанців Шейка Саіда і 21 инших повстанців.

Публика оплескувала катів і хотіла їм навіть помагати тягнути мотузки.

ЛИСТ СПІЗНИВСЯ 98 ЛІТ.

ВІДЕНЬ, 30. червня. — Сюди прийшов недавно лист з Галичини до славного композитора Людвика Бетовена.

Лист був висланий тому 100 літ, але був десь на мандрівці. Почтовий уряд завернув лист з дописком, що адресат перенісся на другий світ в 1827 році.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НА ВІЧА!

Крик розпуки голодуючого українського населення в старому краю збудив нас зі сну зневіри, зневохоти та нарікань. Перед нами розкрилася страшна дійсність і вказала наше дійсне положенне.

Ворог, не перебираючи в способах, іде пляново до цілковитого винищення нашого народу. Чого не зміг доконати таборами інтернованих, тюрмами, шибеницями, „шкулками" та „косцюшками", те рішив виконати голодом і в той спосіб змусити нас до покори. Та на кождий ворожий удар найкрасші сини українського народу відповідали більшою едностю, більшою обороною і геройською самопосвятою. І сей послідний акт варварського ляцького насильства над нашим народом приневолив нас обеднатись та добре обдумати плян оборони.

Край та европейська еміграція вже працюють повною силою. Тепер черга на американську іміграцію.

Вдарте у вічевий дзвін! — загомоніло по українських громадах в Америці. Скличте народ; розясніть страшне положенне братів в старому краю та кличте всіх до помочі й оборони життя українського народу!

Залунав сильний та могучий клич. І наслідки його мусять бути теж значні.

Як в давні часи дзвін скликав народ на віче для оборони перед ворожим нападом і обеднував усі його сили здібні і охочі до оборони рідного краю, так і тепер віча, устроювані українськими громадянами, повинні принести попри матеріяльну допомогу краеви також і обеднанне та злуку всіх українських державницьких сил на місцях.

Щоби се сталось, віча мусять бути як слід підготовані.

Скликувати віче повинен місцевий комітет, зложений з представників товариств, які стоять на національно-державницькому становищі. Се перша умова, якої треба додержувати, щоб запевнити успіх віча.

Віче треба устроювати в порозумінню з центральною організацією. Ціль віча не тільки матеріяльна поміч краеви але і політична. Ся політична поміч лежить в сьому, що віче висилае петиції та заяви до уряду й інформуе Американців про українську справу. Успіх сеї інформації буде тим більший, чим більше пляново буде переведений вічевий рух. В поклику Обеднання читаемо, що воно готове вислати свого бесідника на віче на домаганне громади. Із сього повинні скористати всі громади, які не мають на місцях стільки власних сил, щоби повести політичну пропаганду. Се повинен і мусить зробити бесідник Обеднання, який може виготовити відповідні резолюції в англійській мові.

Теперішня хвиля надається як найбільше на се, щоби в належному світлі представити шляхотську Польщу перед американською публикою.

Тому не засипляймо справи!

Спішімо на масові народні віча!

Коли кожда українська громада скине хоч малу лепту в користь голодуючого населення старого краю та поведе велику політичну пропаганду серед Американців, то тим дамо велику поміч братам в їх визвольній боротьбі. Тому кличемо до Вас, українські Громади:—

НА ВІЧА! ДО ОБОРОНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПЕРЕД СТРАШНИМ ВОРОЖИМ НАСТУПОМ!

ЗЕМЛЕТРУС

В південній Калифорнії навістив землетрус місто Санта Барбара. Землетрус убив 10 осіб і наробив шкоди до 30,000,000 долярів.

Санта Барбара дуже гарне місто; лежить над морем на північ від Лос Енджелес. Але воно маленьке; мае населення всього 25,000 душ. Значить, шкода 25 міліонів долярів для нього дуже велика; припадае пересічно по 1,000 долярів на душу, або по 4 до 5 тисяч на родину.

Хто-б гадав, що мешканці Санти Бабрбари будуть дуже прибиті, не так вже стратою людий, бо се дуже маленька страта і щасливий вихід з нещастя для населення, — але стратою матеріяльною, яка дуже велика.

Але мешканці навіщеного міста відразу кличуть, що вони не прибиті. Далі хочуть жити на томусамому місци і негайно забираються до відбудови свого прекрасного города. Навіть не просять о ратунок і допомогу, а тільки о позичку, о змогу взятись до діла.

І свого доконають, бо мають непереможну силу волі. Землетрус їх научив, що треба інакше і ліпше будувати доми, улиці, водопроводи і т. п. Вони використають сю науку і відбудуються красше та будуть красше жити у свому таки рідному місті.

Страту в людях може іще більшу принести несподівано усюди і в кождому часі яканебудь пошесть. Від сього не втечеш, але можеш хоронитись по силах і змозі людського розуму і знання. А жити і поступати, щоб ліпше жити, всетаки треба. І тому треба сміло іти вперед, не зважаючи на жадні

ОТВЕРТИЙ ЛИСТ ДО АМЕРИКАНСЬКОЇ РУСЬКОЇ НАРОДНОЇ РАДИ

Високоповажані Панове!

Ви, Панове, подали внесенне, щоби злучити угорську Русь з Чехо - Словацькою державою. Це внесенне, Вами ухвалене, — як знаете, приняв Демократичний Союз у Філадельфії і закріпив ухвалою. Коло Вас забігали Чехи і обітницями манили. Що обіцяли, того не додержують. Замісць того всього намагаються через школу, щоби наші діти стали Чехами. Страшенно нам допікають; на наші школи роблять страшний наступ. Порівнанне зробім: Мадяри мають у своїй ґімназії в Берегсасі 600 учеників і їх не чіпаються Чехи, бо їх боються, а нас беруть під ноги. От прим.: ми маемо в Берегсасі руську ґімназію, і є в ній 250 учеників. Вони мешкали всі в інтернаті. На подвірю ґімназії була одноповерхова каменица, і в ній був інтернат, та добрі сусіди спалили 1924 р. тоту каменицю і тому діти наші тяжко бідують.

Поможіть нам! Розмовтеся з Чехами, щоби нас не мучили.

Прочитайте собі наше письмо про господарюванне Чехів на Підкарпатській Руси, а побачите, яку ми біду терпимо. Руської школи не мож удержати, такий наступ на нас роблять. Заступіться за нас. Ми мусимо виступити до борби з Чехами; будемо іти на приступ до бою. Станемо оден за всіх і всі за одного. А школи таки не дамо Чехам.

—o—

Іван Ромза.

ГОСПОДАРЮВАННЄ ЧЕХІВ НА УГОРСЬКІЙ РУСИ.

Дня 12. січня 1919 року прийшли до Ужгорода чеські леґіонери і тим способом займили Чехи Угорську Русь. Сталося це на думку Угрорусів замешканих в Америці, і після їх волі. В тій ціли відбулася навіть нарада **Американської Руської Народної Ради,** котра ухвалила жадати **автономії** (самоврядування) для угорської Руси, і це жаданне предложила 23. октобра 1918 р. **на конвенції середноевропейського Демократичного Союза у Філаделфії.** Первий підписав **заяву независимости др. Тома Масарик,** предсідатель конвенції. (Гл. Кондратович. Істор. Подкарп. Руси, стор. 112).

Занявши угорську Русь, були Чехи зразу ліберальні і прихильні для Русинів. Тоді уряд чеський прим., даючи написи міст і сіл, та всяких урядів, **вперед на горі писав по руськи,** а під сподом по чеськи і по мадярськи. Так зразу Чехи шанували українсько-руський нарід.

Як добрі господарі краю, дбали вони, щоби наука в народних школах відбувалася по всіх селах. А що була недостача учителів, то стали приеднувати русько-українських учителів з Галичини і надавали їм вільні посади. Також зачали творити по більших селах горожанські 8-клясові школи (по галицьки виділові) і заложили їх 15. (Гл. libro cit.). Уряд закладав фахові академії і промислові школи. Всі ті школи (за виїмкою мукачівських) мають викладову мову русько-українську, (розуміється з узглядненнем місцевого говору).

Щоби мати в ґімназіях молодь руську, казали набирати селянських хлопців. Тож пішла аґітація за школами, щоби селянська молодіж горнулася до шкіл. Утіха була велика, бо того ніколи ще не було в тім краю.

Зразу подбав уряд чеський також про видаванне шкільних підручників і почав їх видавати. Ґімназії русько-українські позакладав в Ужгороді, Берегові і в Густі, а школу торговельну в Севлюші. (Гл. libro cit.).

Також дбаючи про економічне піднесенне русько-українського народу, уряд заложив Союз Кооператив в Ужгороді; давав йому субвенції, щоби міг розпочати хосенну діяльність, закладаючи кооперативи перщого степеня по селах. — За стараннем чеського уряду Українці-Русини з Галичини, як і з Великої України почали напливати. Вони позаймали посади учителів народних, професорів ґімназійних, лісничих, радних лісових, купців, лікарів, адвокатів, суддів, урядників скарбових, завідателів дібр, економів, урядників залізничих, служби залізничої, ремісників і т. и.

Для шкільництва утворив уряд раду шкільну в Ужгороді,

світи головою Пешеком. Та поки Пешек жив, виявляв уряд прихильність і зичливість для руського народу.

Це діялося через цих кілька літ від р. 1919—1923 в мисль ідеальних прикмет президента держави чеської дра Масарика, котрий виповів друком, що **нікотрий нарід славянський не дасть собі відобрати свою національність.** Др. Масарик мав досвід з політики Австрії, яка намагалася всіма силами знищити Чехів і їх винародовити, **одначе осягнула ефект зовсім противний.** Панування Чехів через тих кілька літ було уцтиве і хосенне для народу.

Но поволи зачало те ідеалістичне урядуванне псуватися. Першим кроком в тім напрямі було **те, що Чехи** поділили угорську Русь на три части: першу часть, пряшівську Русь, що сягае від Татрів і від ріки Попрада аж по ріку Уж і Ужгород, — прилучили до Словаччини; другу часть назвали „Підкарпатська Русь"; вона сягає від ріки Ужа, аж по ріку Тису, та по місто Сигіт; трету часть обсіли Румуни, вона займае простір від жерел ріки Тиси і міста Сиготу, аж по границю буковинську, через Присліп до села буковинського Кірлібаба. Тоту часть назвемо Сигітська Русь. За такий поділ угорської Руси на три части, висказуемо ми, угорські Русини, велику ненависть і погорду Чехам. Ми не дамо себе погубити і знищити; ми будемо боротися з урядом чеським на життє і смерть.

Пряшівську Русь замешкують самі Лемки і тих добродушних Русинів Лемків насильно прилучили Чехи до Словаччини, і зачали чехізувати, задивившися на обединителя Столипіна. За підщептом москвофілів галицьких забажали були Чехи прилучити до своеї держави також Лемків галицьких, і в тій ціли заняли були Лемківщину галицьку р. 1920., однакож Поляки їх звідтам виперли.

Не лише до Праги, але також на угорську Русь, зачали вандрувати галицькі москвофіли в особах ріжних Ґаґатків, чи Ґатків. Для їх красних очей заложив уряд чеський в Мукачеві ґімназію російську, семінарію учительську мужеську і женську російську, торговельну школу російську і академію торговельну російську, **та утворив з Мукачева центр всякої московської аґітації.** Однакож у своїх звідомленнях не пише, що то всьо російське, лише вичислює істнуючі в Празі російські школи. Чи може встидається такого свого діла?

Уряд чеський окружив щирою опікою московських перекінчиків Підкарпатської Руси і галицьких москвофілів.

Ми добре знаемо, що Чехи любили російську державу передвоенну, бо Чехи без Росії не могли обійтися і не могли іст-

Росії; є в Парижу лиш небогато (жмінка) „уцікінерів", московських царських служащих; і для тих останків служби царської робить уряд чеський всякі презенти, та дарунки з Русинів Підкарпатської Руси!!! Ми добре розуміемо становиско Чехів у відношенню до Росії: За часів небіжки Австрії мали Чехи богато чеських ґімназій, реальних шкіл, торговельних та промислових шкіл, мали університет чеський і політехніку, по скінченню яких вся молодь, не маючи у себе дома, в малім чеськім краю, жадного пристановища, ішла до Росії; там здобувала собі становиска, яко професори, учителі, лікарі, інжиніри, залізничники, купці, фабриканти, ремісники, реставратори, та робітники і т. и. Вони всі з Росії живилися та в Росії гроші заробляли і присилали до своеї батьківщини, до чеського краю. Одначе вони не переставали бути патріотами чеськими. І тим ріжниться москвофільство чеське від галицького. Чеське москвофільство не є шкідливе для народу чеського.

Уряд чеський, закладаючи російські школи в Мукачеві, робить для неістнуючої, царської Росії дарунок **з дітей Русинів,** бо їх обмосковщуе і ми за тото виповідаемо погорду, та ненависть урядови чеському. Ми Русини з Підкарпатської Руси взиваемо до борби з Чехами увесь нарід!!

Як сказано, почали були „нашествіе" москвофіли галицькі на Підкарпатську Русь. Чеський уряд зачав приподобуватися тій поганій, неістнуючій царській Росії і розпочав тепер таку роботу, що видається, начеби жалував, що допустив до шкіл на Підкарпаттю русько-українську мову, (розуміється з говором підкарпатських Русинів).

Також всі установи для ширення культури і просвіти почав уряд тепер стісняти, та відбирати.

Щоби взміцнити становиско галицьких москвофілів, оснував уряд другий кооперативний союз в Мукачеві і його грубо субвенціонуе; дае щедрі запомоги, щоби галицькі москвофіли витворювали в нашім народі москвофілів. Знов уряд робить дарунок для неістнуючої Росії з наших дітей і з наших людей. Попередному союзови кооперативному ужгородському відмовив уряд в сім році підмоги грошевої і наказав єму, щоби злучився з союзом москвофільським, но на таких основах, щоби москвофіли мали перевагу в раді надзірній 60% против 40%. Цей розпорядок має таку ціль, щоби зовсім знищити русько-український союз, та щоби надбанне (маеток в роді великої камениці в Ужгороді) перейшло в руки московські. В тім союзі працювало шість Чехів, а лиш оден Русин-Українець і це заваджало урядови чесько-москвофільському. Таким чином є уже знищений союз ужгородський. Це діло виглядае так, немов би уряд боявся істнування того союза і его праці в напрямі освідомлювання народа, а противно уряд чеський бажае собі поступити з народом русько-українським за зразком Мадярів і Столипіна.

Нищенне національних робітників в теперішних часах іде швидким ходом і ведеться на велику скалю. Бідний чеський уряд додумався тепер, що єму перебивають чехізованне Русинів, — галицькі Українці, не допускають его до тої поганої роботи і тому має відбутися сих вакацій масове їх проганне.

Навіть тим Галичанам, що подіставали були за добрих часів горожанство чеської держави, то тепер віднимається їм, щоби їх прогнати. І так директорови ґімназії ужгородської Аліськевичови відобрав уряд горожанство, надане єму давнійше.

Уряд відкликуе тепер авто-

русько - українському на полі культурнім і просвітнім. Жалуе, що поприймав до праці Українців, бо ті працюють для добра народу, а ліпше було би приняти москвофілів, бо ті ширять баламуцтво і темноту, а то в мутній воді добре рибу ловити. Уряд стремить до зчехізовання всіх шкіл, та уряд е тої думки, що єму за мало того, що в кождій ґімназії і в инших школах з руською мовою викладовою, є 5—6 учителів Чехів, та окремий учитель для чеської мови. Того всього урядови чеському замало, бо уряд хоче змінити у всіх школах викладовий язик руський на чеський. Тому розпочалися великі нагінки проти галицьких Українців. Сикатури відбуваються на всіх полях незвичайно великі, і так: щоби доскулювати і допікати, то Шімек, презес ради шкільної, здеґрадував одного професора ґімназійного К. на суплента і дав єму платню меншу. Це робив і з иншими. Другий примір: В лісовій раді для Мараморощини було занятих 18 галицьких Українців, то тепер уряд розвязав тоту раду. Третий примір: З школи горожанської в Бичкові великім отримав уряд денунціяцію (в кождій школі настановив доносчиків), що при науці ґеоґрафії уживаеться стінна мапа України, (видана д-ром Рудницьким в Празі). Уряд вислав жандарма до школи і той підчас науки шкільної сконфіскував згадану мапу, та перевів ревізію в учеників в клясі, шукаючи в читанках за маленькими шкільними мапами; перепудив діти жорстокий жандарм, що аж зачали плакати.

Наконець висказався, що за таку велику провину учителя, буде також велика кара! — Чеський уряд веде таку роботу, яку Мадяри стосували до Словаків, щоби їх дітей учити на добрих Мадярів. От що є! Ось дивіться, яку то автономію національну мають Русини з підписом д-ра Масарика.

„Гоненіе" таке, як перших христіян, відбуваеться на велику скалю і на всіх полях против Українців галицьких. Слово **Українець** є строго заборонене і ненавистне для уряду чеського. Українців з Галичини називають Поляками і то називає їх так і уряд чеський і москвофіли галицькі.

Урядови прийшла до голови нещасна думка, що уряд міг би зчехізувати весь нарід русько-український за зразком мадярським і то при помочи школи. До того стремить уряд цілком консеквентно. Примір того подаю ось той:

У вересню 1924 р. завів презес ради шкільної Шімек в одній горожанській школі коло Ужгорода iure caduco чеську мову викладову, а викинув руську, яка була до того часу. Тим зарядженнем почувся дуже ображений місцевий начальник громади, званий староста, та вибрався з тим ділом до Ужгорода до Шімека, запитатися, що це таке.

Зачинае з ним говорити і каже:

— Як ви могли відобрати нам найбільший скарб наш, викладову мову руську в школі?

— Що сталося? відповідае Шімек і удае, що нічо не знае.

— Так ви запровадили від нового року шкільного в нашій школі чеську мову викладову.

На це відповідае брехливо презес ради шкільної Шімек:

— Я нічо про це не знаю.

Начальник громади дає відповідь брехунови:

— Як то не знаю! Ви завели чеську мову викладову і ще відпираетеся!

На таке dictum acerbum (остре слово) зачав Шімек кричати на хлопа, а той зовсім спокійно відповідае:

— Не потребуете пане сваритися, бо я вже з більшими панами говорив, як ви; я говорив з Масариком і з Бенешом, та чемно зі мною бесідували.

На цей висказ старости змітиґувався Шімек, але рушив концептом, як пральником, ось

— То вас Яцко до того намовив! (Яцко місцевий директор школи горожанської).

Староста відповів:

— Я не потрібую від нікого розуму позичати, я маю свій розум!

Дальше сказав:

— Ми на то платимо податки і даемо жовніра, щоби ви нам відбирали нашу мову руську? Памятайте собі, я піду село від села, і буду казати всім людям, щоби не платили податків і не давали жовніра, коли ви нам робите таку велику кривду!

Аґітація за неплаченнем податків і недаваннем жовніра, була урядови дуже небажана і тому на таку погрозу старости здивувався Шімек і каже уступчиво:

— Я приїду там і розсліджу, що сталося.

Староста питае:

— Коли приїдете, де, і в якім часі?

Шімек, притисненний до стіни тими словами, відповів:

— Приїду завтра, в понеділок о годині 12. до школи.

Начальник громади другого дня перед полуднем чекав вже, і бачить, заїздить автомобіль перед школу, а з него вилізае Шімек.

Оба пішли послухати, який виклад в школі: **У всіх клясах почули виклад в мові чеській. Аж тоді Шімек приказав, щоби з поворотом впровадити руську мову викладову.**

Так отже заведенне iure caduco (нортовим правом) чеської мови викладової до шкіл на Підкарпатській Руси, не повелося урядови чеському.

Щоби свою ціль осягнути, взявся уряд на підступний спосіб, бо не вдоволяеться тим, що напакував до всіх шкіл Чехів учителів, і не досить єму того, що ті учителі заманюють руських учеників до чеських соколів, — ще придумав хитрійшу штуку:

Другого дня Різдва Христового дня 8. січня 1925 р. скликав уряд конґрес учителів до Мукачева. І ось зїхалося сотка учителів мадяронів обох полів. Цей конґрес мав приказ згори, щоби повзяти ухвалу за заведеннем російської мови викладової у всіх школах Підкарпатської Руси.

Но цей конґрес придався зїхавшимся учителям-мадяронам для заманіфестовання своїх мадярських почувань. **І справді відбулася велика маніфестація мадярська,** бо всі учасники конґресу говорили остентаційно між собою на конґресі лиш по мадярськи. Також по кавярнях, реставраціях і в ваґонах всі говорили лиш по мадярськи. (Гл. „Лідове Новіни" з дня 8. і 9. січня 1925).

А чого з'їхалися? Щоби ухвалити заведенне російщини, якої зовсім не вміють!!

І на внесок уряду повзяли ухвалу, завести російську мову викладову у всіх школах, — мову, якої ніхто не розуміє. Не знають російської мови ані родителі, ані діти, ані учителі, ані попи, ані ніхто. Таку комедію виправив уряд чеський! Лиш три учителі автохтоми запротестували против такої дикої ухвали.
хвали.

Такий експеримент зділав уряд чеський, знаючи наперед, що заведенне російської мови викладової не вдасться, бо до цего нема ані підручників шкільних, ані професорів зі знаннем російщини, ані учеників, розуміючих російську мову, а ця шопка (ґалабурда) була урядови потрібна, щоби **завести викладову чеську мову в школах.** Але до того потрібно наперед **всіх Українців вигнати,** а подруге завести на оден тиждень, чи місяць, російську мову, а що це окажеться в школах неможливе, отже треба буде **нібн з конечности** заступити російщину чеською мовою викладовою!!!

Перед роком 1919 була по школах угорської Руси мадярська викладова мова, а тепер буде чеська. Віват! Най жиють мадярони!

В Празі і в Подєбраді дає че-

ський уряд високі школи Українцям, а навіть дають Чехи укр. студентам стипендії, а на Підкарпатській Руси загортають всі школи під себе, та завели терор і пановання поліції.

Др. Масарик є ще президентом; той самий, що підписав не лише автономію, **але независимість.** Очевидно забув про те все. Показують факти, що межи Чехами а Мадярами і Румунами нема ріжниці.

Така кирння зі школами насталить серця наші нас Русинів до **завзятої борби** против Чехів і до ненависти против уряду чеського. Русини не дадуть своїх дітей на поталу, на жир, для чеських тигрів.

Наші жадання звертаємо на адресу д-ра Масарика і жадаємо: 1) щоби уряд відкликав комедію з викладовою мовою російською, 2) щоби Українців не проганяв з Підкарпатської Руси, 3) щоби московську мову викладову з Мукачева викинув, 4) щоби не заводив по школах руських чеської мови викладової, 5) щоби союз кооперативний віддав в руки Августинови Волошинови, 6) щоби заіменував ґубернатором д-ра Григорія Жатковича, 7) щоби відкликав Шімека і д-ра Бескида, 8) щоби прогнав кацапів-москвофілів.

Іван Ромза.

РЕЛІҐІЙНІ ОБСТАВИНИ НА УГОРСЬКІЙ РУСИ.

Передвоєнна угорська Русь є тепер добрими сусідами поділена на три части: 1) Одна часть називається Підкарпатська Русь, сягає від Ужгорода по Сиґіт. 2) Лемківщина пряшівська сягає від Татрів і ріки Попрада аж по ріку Уг і Ужгород з головним містом Пряшів; втілена до Словаччини. 3) Сиґітська Русь з головним містом Сиґітом, сягає від ріки Тиси аж по село Кірлібабу на границі буковинській та остає під пановањем Румунів.

Ціла Угорська Русь числить около 3.000 селів. Перед війною належала до одної конфесії религійної, а именно всі Русини-Українці були визнавателі греко-католицької віри. Уже перед великою війною зачалося ширенне межи ними православної віри. За це терпіли тамошні Русини-Українці тяжке переслідуванне зі сторони уряду мадярського.

Тепер при змінених обставинах знов віджило ширенне православія на велику скалю. І на тих 3.000 селів приняло уже православіє около тисячка селів, отже трета часть. Тамошна світська інтеліґенція не брала в тій реліґійній борбі ніякої участи, бо одні були аристократи, инші були і є мадяронами, що ненавидять руського хлопа, яко чужоплемінного, дарма, що з него походять.

Отже нема ніякої місцевої інтеліґенції, котраб займалася щиреннем православія, крім кількох зайдів москвофілів галицьких, і тому діється так, що самі селяни ширять православіє з ненависти до своїх попів мадяронів, котрі знали хлопа лупити зі шкіри і ворогувати против него за то, що він є руський хлоп. Коли зійдуться селяни одні з другими на ярмарках і на торгах, то про нічо инше не балакають, лиш питають одні других, котра віра ліпша. При тім нераз і побються. Буває таке, що декуди приймає православну віру лиш половина села. Коли ціле село, як оден муж, згодиться приймити православіє, як приміром Бичків великий, в Марамороощині, то тоді проганяють з села уніятського попа мадярона, та спроваджують православного духовника. Таке сталося в тім Бичкові. Буває, також, що одно село приймає православну віру, а зараз сусідне остається при унії, як прим. сталося з Бичковом малим.

Урядови чеському справляє та справа реліґійна богато клопоту. Уряд чеський не радби спинити [illegible]

Поширенню цеї віри помагає та обставина, що там нарід дуже консервативний і памятливий; тямить добре ті гонення, знущання і переслідування, які терпів в часі заводження церковної унії з Римом, що почалося від половини 17. століття, а тревало ще в 18. столітті довгий час.

Щоби припинити поширюванне православія та ратувати унію, постановив уряд митрополичої консисторії у Львові, вислати Василіян на Підкарпатську Русь і впровадив уже тих монахів до Ужгорода і Мукачева. В Ужгороді одержали вони нагляд над вихованнем молодіжи в мужеській семінарії учительській (інтернат). Також заведено Василіянок, спровадивши їх з Галичини, і віддано їм під заряд виховання учениць семінарії дівочої в Ужгороді.

Хотяй пряшівська епархія не належить до Підкарпатської Руси, яко приділена урядом до Словаччини, мимо того і там з однакою скорістю приймається православна віра.

Дається відчувати у православних недостача священиків. Тій хибі мож би зарадити в той спосіб, щоби спроваджувати священство православне з Волиня, бо там священики терплять велике „гоненіє" від уряду. Цим ділом могли би займитися посли соймові у Варшаві.

З ДАНЦІҐУ ВЖЕ ЗАБИРАЮТСЯ...

За порадою антантських союзників польський уряд переносить свою дирекцію залізниць з Данціґу до Битґоші. Невдовзі заберуть теж свої славнозвісні почтові скринки...

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФУЛТОН, Н. Й. Тов. Зап. Січ, від. 263, повідомляє всіх членів, щоби кождий член явився на піврічнім мітинґу і свої датки зложив хоч раз в піврік, щоби секретар своїх гроший не докладав, як до тепер. Котрий член не явиться на мітинґу, то уряд наложить на него кару. — Михаїл Бунда, предс.; Михаїл Лобур, секр.

REQUIEM.

Військовий суддя австрійського корпусу Гофмана, д-р Станіслав Остоя Заґурскі — помер.

Бескиде наш зелений, чи чуєш: Помер Заґурскі!...

Гей! Зашуміть бори, задзвоніть потоки і вістку рознесіть по всіх зворах, по дебрах недоступних. Занесіть її всюди, де колись закопувано, як пса, повішеного громадянина. Занесіть її в села бойківські, під низенькі, закопчені стріхи і сповіщайте всіх від хати до хати.

А ти, срібновидий Опоре, забурли між камінням і поспішай з новиною в... Синевідсько вижне.

Там на цвинтарі чорніє девятнайцять гробів, яким треба вістку передати. Девятнайцять гробів, а в них громадська рада і старенький парох...

Та чи тільки гори бойківські цікаві на вістку!...

Ціла смуга краю, куди пройшов корпус австрійського ґенерала Гофмана...

Дерева наші, порахуйте ви гиллі свої, скільки з них покарбованих зашморгуваною петлею! Скажіть, чи котра з них зашморгувалась на дурно і не за дурно!...

Шануйте ви ті гилі, на яких карби остали, щоби бути вічним свідоцтвом і пригадкою.

. . . .

На Зелні Свята в північну годину злетяться на львівський цвинтар дивні богомольці. Злетяться на панахиду по рабі божім Station Станіславі.

Попереду всіх, як голуб сивий, старенький священик. За ним статочні радні Синевідська, а позаду непроглядна товпа народу. А в кождого з них кровавий пруг на шиї, або чорна рана в грудях...

Я знаю свій нарід, обплюваний, оббріханий і бідний, бо добрий.

Вони довкола гробу твого станугь і

...„тебе простять;
Вони брати і християне
А ти..."

переємнику

ідей „Дяблів Ланьцуцких," Каньовських і Яремів — може тоді почуєш стид.

Галактіон Чіпка.

НАСЛІДКИ КОНКОРДАТУ.

Дотеперішний римо-катол. епископ у Вильні, відомий литовський діяч Матулевич на днах уступає зі свого становиска. На його місце приходить архиепископ Цепляк, а Матулевич остає епископом „in partibus infidelium" з осідком у — Варшаві. Литовський уряд уважає усунення еп. Матулевича провокацією литовського народу зі сторони польсько-ватиканських кругів і тому зірвав усякі диплбоматичні звязки з Ватиканом, відкликуючи з відтам свого посла.

ЖІНКИ, ДАЙТЕ МУЖАМ СПОКІЙ!

Одна берлінська ґазета пише, що визначний психольоґ Альфред Адлер мав дуже займаючій виклад про те, як заганяють жінки своїх мужів до найріжнійшої брехні.

Говорив, що неприємним звичаєм жінок є засипувати своєго мужа купою питань, як тільки приходять до дому.

„Де ти був?" — є перше питання.

„В уряді".

„То знаю і без твоеї мудрої відповіди. Але де ти був поза урядом?"

Муж, який крім уряду не був нігде инде, ту нараз застановиться і скаже щось, аби освободитися від випитувань: „Я був там а там".

Жінка скоро хопиться сеї відповіди: „Що ти там робив?"

„Та я..." (вже є одна брехня).

Професор відтак живими красками змальовує душевний стан мужа, який вертає з праці напружуючої кождий атом його нервів, який потребує спокою й відпочинку. Під тим зглядом не тільки муж, але і кождий иньший чоловік не любить, як його стало і безпотрібно випитують, особливо в хвилях, як не є до сего розположений.

Чоловік залюбки замикаєсь сам в собі — викладав психольоґ — не через се, що в цім булоб щось тайного, що він на вулиці стрінувся з тим або тамтим, але через це, що часом взагалі не радо говорить. Жінки сего не схоплюють, що є річи, яких язик не мусить виявити, але за всяку ціну стараються примусити своїх мужів говорити насилу. Наслідком таких допитів виходить це, що з коректного і правдомовного мужа станесь брехач. Бреше не через це, що мусить, але через це, що хоче мати спокій, що хоче ухилитись від випитувань.

Мудрі жінки вже давно прослідили се мужеське успособлення — продовжував професор — і тому такі жінки ніколи не ставлять своїм мужам питань „Де ти був?" Хотять довідатися щось, довідаються се иньшими, бічними дорогами.

Найлучшою методою для жінок в такім случаю є мовчання. Професор говорив, що він має одну дуже інтеліґентну і досвідчену приятельку, котра йому вияснила, якою дорогою дізнається від свого мужа всего без мучення його допитами. Є се дорога мовчання.

„Я ніколи не випитувалась" — говорила ся дама — хоч і який порядний маю язичок. Коли мій жуж вертає з праці, у мене є правилом, що по чемнім привитанню мовчу. Дотепер се мовчаннє все мало успіх. По кількох хвилях муж зачне „гніздитися" на стільчику, і спитається: „Що нового?" Що з тим або з тамтим сусідом? Я відповідаю коротко, відмірно. Він стає ще більше неспокійним, обтріпує собі порох на рукаві і зачне сповідатися: „Знаєш, дорогенька, як я ішов до дому, на вулиці здибався зі ..." і сповідь поступає, аж любо. Я би йому в той час нізащо в світі не перервала, і не даю єму ніколи більше питання, тільки зіставлю його, най виговориться. Ся тактика має звичайно гарний успіх. Муж дуже часто розкаже й такі річи, про які ані не думав дома розказувати.

Подав **С. Лев.**

БАТЬКО ПОСТРІЛИВ ДИТИНУ.

Н. Горкий, фармер з околиці Гомболт, Саск., пішов над озеро полювати на дичину. Над озером завважав гейби заяця і вистрілив. Шріт поцілив у сотворіння, яке почало кричати людським голосом. Горкий підбіг і побачив в крови свою 4-літну донечку. Шріт поранив її в шию і лівий бік. Дитина

З українського життя в Америці.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На поміч голодному селу.

Товариство Січ ім. Богдана Хмельницького взялось до праці задля помочі голодному селу в Галичині. Занорядило збірки на книжочки, з котрих першу збірку в сумі $85.00 вислано до Обєднання.

Також постаралися Січовики о квіти і в суботу, 27-го червня, у свому льокалі при 77 Ст. Маркс Пл. та в неділю 28-го коло церкви зібрали $35.00. Все разом, то є $120.00, вже вислано до Обєднання в Филаделфії. Січовики далі збирають і будуть збирати при кождій нагоді. Жертводавців всіх поіменно оглоситься по закінченню збірки.

Рівночасно між членами Січи ім. Б. Хмельницького і Жіночої Січи ім. О. Бесарабової зібрано $10.00 на будову Народного Дому в Холмі. Гроші також вислано до Обєднання.

Дотепершним жертводавцям складаемо щиру подяку і просимо тих, котрі не жертвували, піддержати на дальше так важну збірку.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Поклик в справі місцевої української школи.

Шкільними іспитами, що тревали пять днів (від 22. до 25. червня), концертом шкільної дітвори, який відбувся в неділю, 28. червня, о год. 4-тій пополудни, і прогулькою школярів та школярок до парку Вен Кортленд минулої середи (1. липня) закінчився шкільний рік у нашій українській громаді.

Хто хоч трохи трудився на щою рідною школою в Ню Йорку або інтересувався нею, сей знае, яку користь принеслася школа нашій дітворі. Ніхто не заперечить, що перший шкільний рік, рік проби випав вдоволяючо. Сповнили свою задачу як слід: і вибраний громадою шкільний комітет, і покликані до шкільної праці пять учителів, і розуміючі справу родичі дітий, і нарешті сама шкільна дітвора. Сей загально вдоволяючий вислід треба би лише тепер у відповідний спосіб піддержати і — українська школа в Ню Йорку мае запевнену світлу будучність!

Щож нам дальше робити? Та нічого особливого; нічого такого, чого вже доси не робили. Але се, що маемо теперь робити, мусить бути зроблене не якоюсь-там невеличкою частинкою української громади, але таки цілою громадою. До сеї пори нашою рідною школою в метрополії Злучених Держав цікавилися тільки одиниці, а загал, заложивши руки за спину, стояв осторонь і... кидав добрим людям колоди під ноги. Сі колоди були иноді так обемисті, що працюючим над школою одиницям приходилося обходити їх з важким трудом. Що українська школа в Ню Йорку в першім році пробно не розсипалася в жахливе румовище, то се треба завдячити тим справді завзятим патріотам, котрі вміють на народній ниві богато працювати і народним кирнинкам богато вибачати.

Сеї пятниці, 3. липня, о години 8-мій вечером, відбудуться в Українськім Народнім Домі загальні збори родичів у шкільній справі. На порядку деннім: цілорічний фінансовий звіт, вибір нового шкільного комітету і ріжні пропозиції щодо дальшого забезпечення і ведення української школи.

Побачимо, скільки родичів і скільки народних провідників появиться на сих преважних зборах... Чи будемо дальше ви-

щиру роботу зливати їх голови брудними помиями, чи може прийдемо нарешті до голови по розум, повидазимо з темних кутиків на ясне світло і возьмемося гуртом до солідної народної праці. Побачимо!...

Один з батьків.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Заходи коло зорганізовання української школи.

Коли з нагоди українського віча в справі римсько-польського конкордату місцеві Українці переконалися як на долоні, що українська школа, яку вони оплачували своїм кровавим потом, на приказ айриського єпископа не дасть їм навіть права зібратися поговорити про свої народні справи, пасейські Українці рішили приступити до будови власної української школи, в якій вже ні айриські ні польські біскупи не матимуть сили відмовляти їм права збиратися.

В тій цілі зорганізовано Українську Шкільну Корпорацію, оперту на шерах, яка мае на цілі поставити в Пасейку народну українську школу. Корпорація поставила собі за ціль зібрати 30,000 долярів. Бонди корпорації виносять по 25 долярів один.

Щоби запізнати ширшу громаду з пляном корпорації, постановлено на зборах дня 27. червня устроїти в серпни пікнік. На зборах сих повідомив уряд, що він зголосився до купна будинку, який виставлено на українську народну школу, але урядові відповіли, що школу продадуть Москалям, Полякам, Жидам, але не православним Українцям. З огляду на се православні Українці примушені шукати другого будинку або ставити собі новий.

М. Пипюк.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ.

Поміч рідному селу.

Дня 13. червня 1925 р. в українській православній церкві на Савт Провіденс святковано память борців-героїв, що положили свої буйні голови за Неньку-Україну. О. Т. Кашуба відправив жалібну панахиду. На його заклик присутні на панахиді зібрали $14.35.

Відділ Українського Народного Союза 177 взяв собі за задачу давати що дві неділи пікніки, щоби в той спосіб зібрали грошей на голодуюче село.

Володимир Рекрут.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Українці на американськім попписі.

Дня 26-го м. м. відбувся в Ню Йорк в Ейолієн Гол (при 42-ій улиці) концерт учеників і артистів музичної консерваторії Шмідта. В програмі є імя малого українського скрипаля Володимира Шустакевича, котрий визначився яко соліст скрипак а також імя другого Українця, Миколи Савки, що грав у квартеті. Концерт випав величаво; саля була виповнена; було богато міських урядників, комішенерів і американської сметанки. Були також представники американської преси і музичних товариств.

ВИСТАВКА МОЛОДИХ УКРАЇНСЬКИХ МАЛЯРІВ В БЕРЛІНІ.

Півофіціяльний орган Бенеша „Праґер Прессе" приносить у 152 числі з 3. червня у відділі „Слявіше Рундшау" сильветки двох українських малярів, що влаштували перед роком спільну виставку своїх образів у берлінській сальоні мистецтва Каснера. Спочатку не звернув ніхто уваги на ту виставку, але з часом вона звернула на себе увагу берлінського мистецького світа своєю оригінальністю мист. висловом. Глущенко походить з Катеринослава а Бабій з Єлисаветграду. Обидва вони перебувають тепер у Парижі та влаштовують в червні нову виставку своїх образів у паризькій галерії Фабр.

НОВІ КНИЖКИ

Др. Остап Грицай про Спогади 1861—1907. Евгена Чикаленка.

(Накладом Видавничої Спілки „Діла вийшли у Львові сього року спомини Евгена Чикаленка, котрі читачі нашої газети читали з її шпальт. Тому певно неодному буде цікаво прочитати, що пише про сі спомини один з ліпших українських літературних критиків).

„Сьогодні, під хвилю, коли провідним гаслом усеї визвольної національної роботи в нас є і мусить бути безумовне обєднання всіх сил в народі, а з тим і тісний духовий звязок усього українського громадянства між собою, являеться в нас глибше взаємне обзнайомлення наших братів по цей і по той бік Збруча просто необхідною потребою. Про те говорилося і говориться в нас узагалі дуже багато, а в останній часі заговорив про цю справу в „Українськім Голосі" д-р Андрій Чайківський в окремій передовиці, — присвяченій відношенню галицьких Українців до наддніпрянських земляків і навпаки — і тому я на цьому місці ширше цього питання обмірковувати не буду. Тут годиться зазначити тільки те, що коли між обома сторонами є справді непорозуміння та деяка неохота до себе, то їх головне джерело — недостатче знання життєвих умовин та духовости даних українських середовищ. І тому всякий твір, усяка книжка, що намагається розкрити перед нами умовини життя та культурної праці в тім або иншім середовищі нашого національного життя, це в нас не тільки історичний документ, а і своєрідний акт наближування та обєднування осередків народу, відділених від себе ворожими кордонами.

А таким твором видається мені передовсім книга спогадів Евгена Чикаленка, одного з найчільніших народних діячів, яких видала Придніпрянська Україна за останні десятиліття.

Перед нами поки що тільки перша частина твору. Її зміс том, — події, звязані з розвитком національної культурної роботи наших придніпрянських земляків під царським режимом, починаючи від 70-их років аж геть до революційних років 1905/917 р. Значить — історія одного чверть століття наших визвольних змагань та революційних починів у добі найлютішої ворожнечі царського уряду до всього, що було правом та волею народа взагалі, а до українського народа зокрема й передовсім. І тільки тоді, коли усвідомимо собі що-найточнійше все те нечуване пекло безконечних мук і страждань, що його царська Росія готовила з давніх давен оборонцям державної самостійности України та її святих прав на свое власне культурне життя, тільки тоді зможемо порозуміти й оцінити гідно — все важке-преважке значіння тої нашої визвольно-культурної праці, що її в першім томі своїх спогадів розмальовуе наш невтомний діяч і жертволюбний патріот Чикаленко. Ми-ж мусимо привести собі на ум, що між тою пліндрованою, неволеною та катованою царями Україною, за муки якої прокинав Господа Шевченко, і тою, що з неї виростає наш автор, не така то дуже велика ріжниця. Правда, — горестні страхіття московського кріпацтва на нашій землі за Збручем ніби минулися. Але замісць кріпацького пекла настало в 70-их роках на Україні пекло царської цензури, царських заборон українського слова й української книжки, царських арештів і царських тюрем за кожний і найдрібнійший прояв національного життя України. І коли Шевченко в першій половині XIX. ст. мав право кликати імем мордованих кріпаків, що горе їм, невольникам і рабам, то культурний український діяч епохи другої половини XIX. ст. розмальованої Чикаленком, мір розпачати зза жорстокого гніту, під яким доводилося працювати для народу свідомим Українцям тої доби і здійснювати великий заповіт Шевченка:

Кайдани порвіте!

Але коли ми читаємо спогади Чикаленка, себто історію тих геройських працьовників духа України, що й під корминою царської цензури гримали ціле чвертьстоліття в неколишню стіну духовної темряви і національної несвідомости, аж добилися до ясних просторів революційних років, то бачимо, що вони — не розпачали, тільки по змозі робили своє. Робили своє діло серед найтяжчих обставин і на перекір найтяжчим перепонам, але робили його все таки і так, що згодом молодий поет Олесь міг з захопленням заспівати:

Яка краса, — відродження країни!

Так уже тільки історією самої визвольної праці на нашій землі за Збручем — твір Чикаленка цінний для кожного українського середовища саме під теперішний мент нашої визвольної боротьби. Але позатим спогади нашого діяча замітні теж надзвичайно цікавими малюнками людий, тобто схопленням і розмалюванням придніпрянської душі і вдачі з одного, а галицької з другого боку, завдяки чому можна нам, читаючи Чикаленка, пізнати та порозуміти наших братів зза Збруча краще, ніж з усяких принагідних оповідань та вір-шів.

А це з огляду на згадану вже вище потребу взаємного зближення між нашими людьми по цей бік Збруча знанна прикмета Чикаленкових спогадів.

Наш автор взагалі своїм підходом — суспільник-патріот, своєю методою зрівноважений історик, а малюнком — гострозорий психольог і знавець людини, іноді болючо пронизливий, але все справедливий і безумовно щирий. І тому всі змальовані ним події виходять не оттаками собі припадками та трафунками в вузьким колі життя автора, а важними проявами на широким овиді національного життя-буття в межах даної епохи. Дитинячі роки в родинних Перешорах, часи першої освіти в Одесі та Єлисаветграді, університетські часи з переїздом до Київа, перша праця в службі визвольної ідеї, далі часи життя під поліційним доглядом в Перешорах, діяльність для добробуту й освіти селян при допомозі популярної літератури тутже, опісляж в Кононівці, далі культурно-просвітна творчість в Київі, а в кінці праця в редакційнім комітеті „Громадської Думки" й „Ради" — все те розмальоване Чикаленком у тіснім звязку з даним часом і даними обставинами в життю цілого народа.

Матвій Костищин.

НА ЧУЖИНІ.

Ходжу, блуджу по чужині,
Кругом чужі люди,
Ніґде серця звеселити,
Сумненько усюди...
Бо чужина не всміхаєсь,
Так як Україна.
Там купаєсь в лучах сонця
Кождая хатина...
Там вишневий сад хороший,
Розкішно буяв
Соловейко на калині
Що раня співав.
Тут не кукае зазуля,
Не засвище кіс,
Тай не дзвонить косар в косу,
Як кладе покіс.
Тут дівчата з коновками
По воду не йде,
Ні в садочку чорноброва
Милого не жде.
Тут діброва не буяе,
Сосни не шумлять,
Ані дзвони до молитви
Не так гомонять.
Як бувало гомоніли
Там, де я родивсь
І в церковци похилений
Господу молюсь.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість мае бути прислана враз з даним оголошенем, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошенне мае 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисщих правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".